

*Березовська Н.Л.,
к.ю.н., доцент кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗМІНИ РОЗДІЛУ II КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВВЕДЕННЯМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

Анотація. У статті на підставі положень чинного Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення запропоновано новий варіант розділу II Загальної частини Кримінального кодексу, зміни якого узгоджуються з іншими розділами Кримінального кодексу; не кардинально відрізняються від нині діючих; відображають види кримінального правопорушення, відповідальності за них.

Ключові слова: кримінальні правопорушення, проступки, стягнення.

Постановка проблеми. 19 листопада 2012 р. вступив у дію новий Кримінальний процесуальний кодекс України [1], що вимагає прийняття остаточного рішення щодо введення у кримінальний закон кримінальних проступків.

Встановлення кримінальних проступків вимагає врахування не лише загальних положень щодо його визначення, а й також реформування майже всіх інститутів кримінального права. Зазнають змін і розділ II Загальної частини Кримінального кодексу України.

Мета статті – запропонувати редакцію розділу II Загальної частини Кримінального кодексу України, яка б відповідала реаліям, що виникли.

Викладення основного матеріалу. Викликає заперечення п. 7 ч. 1 ст. 3 КПК України, де йдеться про визначення основних термінів, а саме про закон України про кримінальну відповідальність, який згідно положень кодексу складають законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність (Кримінальний кодекс України та закон України про кримінальні проступки). Основні дослідження, що проводяться в галузі встановлення кримінальних проступків, вказують на необхідність групування злочинів і кримінальних проступків в єдиному нормативно-правовому акті – Кримінальному кодексі

України чи, як у законопроекті, – Карному кодексі. Заслужений юрист України, професор Мирошніченко Н.А. зазначає, що «... проблема кримінальних проступків необхідно вирішувати в контексті діючого КК України» [2, 49].

Погоджуємось, що якщо й об'єднувати злочини і кримінальні проступки в одному нормативно-правовому акті, то ним повинен бути Кримінальний кодекс України.

Це також логічно слідує із застосування форми – Кримінального процесуального кодексу щодо змісту – Кримінального кодексу. Крім того, закріплення злочинів і кримінальних проступків в одному нормативно-правовому акті буде сприяти фактичному розмежуванню кримінальних правопорушень.

Аналіз діючих Кримінального кодексу України [3] та Кодексу України про адміністративні правопорушення [4] приводить нас до можливих шляхів формування положень Кримінального кодексу України щодо встановлення нових положень, які відображали б і злочин, і кримінальний проступок; встановлювали відповідальність за нього:

– злочини та кримінальні проступки можуть бути об'єднані терміном кримінальні правопорушення;

– відповідальність за кримінальні правопорушення може виражатися у покарання та стягненнях.

З урахуванням запропонованих положень, розділ II Загальної частини Кримінального кодексу України може виглядати наступним чином (для зручності у лівій частині таблиці наводиться діюча редакція розділу):

Діюча редакція розділу

Розділ II
ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬ-
НІСТЬ

Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність

1. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України (254к/96-ВР) та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

2. Закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

3. Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом.

4. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

5. Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

2. Злочинність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

3. Часом вчинення злочину визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

Запропонована редакція розділу

Розділ II
ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬ-
НІСТЬ

Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність

1. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

2. Закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

3. Кримінальна протиправність діяння, а також покарання або стягнення за вчинення кримінального правопорушення, інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом.

4. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

5. Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

2. Кримінальна протиправність, види покарань і стягнень, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

3. Часом вчинення кримінального правопорушення визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених на території України

1. Особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

2. Злочин визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

3. Злочин визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України.

4. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними злочину на території України вирішується дипломатичним шляхом.

Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, за вчинені злочини зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці злочини.

Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України.

Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України

1. Вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України.

2. Відповідно до частини першої цієї статті рецидив злочинів, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового злочину, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

Стаття 10. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній

Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території України

1. Особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

3. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України.

4. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України вирішується дипломатичним шляхом.

Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, за вчинені кримінальні правопорушення зазнали кримінального покарання або стягнення за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці злочини.

Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України

1. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України

1. Вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України.

2. Відповідно до частини першої цієї статті рецидив злочинів, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового злочину, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

Стаття 10. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані

державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду.

2. Іноземці, які вчинили злочини на території України і засуджені за них на підставі цього Кодексу, можуть бути передані для відбування покарання за вчинений злочин тій державі, громадянами якої вони є, якщо така передача передбачена міжнародними договорами України.

3. Іноземці та особи без громадянства, що постійно не проживають в Україні, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на її території, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду або передані для відбування покарання, якщо така видача або передача передбачені міжнародними договорами України.

іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду.

2. Іноземці, які вчинили кримінальні правопорушення на території України і засуджені за них на підставі цього Кодексу, можуть бути передані для відбування покарання або стягнення за вчинений злочин тій державі, громадянами якої вони є, якщо така передача передбачена міжнародними договорами України.

3. Іноземці та особи без громадянства, що постійно не проживають в Україні, які вчинили кримінальні правопорушення поза межами України і перебувають на її території, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду або передані для відбування покарання, якщо така видача або передача передбачені міжнародними договорами України.

Висновки. Дані зміни не кардинально відрізняються від нині діючих; відображають види кримінального правопорушення, відповідальності за них.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Мирошніченко Н. А. Кримінальний проступок та класифікація злочинів / Н. А. Мирошніченко // Юридичний вісник. — 2012. — №2. — С. 47-49.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001. — № 5-26, ст.131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР 1984, додаток до № 51, ст.1122.

Березовская Н.Л. Изменения раздела II Уголовного кодекса Украины в связи с введением уголовного проступка

Аннотация. В статье на основании положений действующего Уголовного кодекса Украины, Кодекса Украины об административных правонарушениях предложен новый вариант раздела XV Общей части Уголовного кодекса, изменения которого согласуются с другими разделами Уголовного кодекса; не кардинально отличаются от ныне действующих; отображают виды уголовного правонарушения, ответственности за них.

Ключевые слова: уголовные правонарушения; проступки; взыскания.

Berezovskaya N.L. Changes in Section II of the Criminal Code in connection with the introduction of a criminal offense

Summary. In the article on the basis of provisions of the Criminal Code, the Code of Administrative pravonasheniyah proposed a new version of the section XV of the General Part of the Criminal Code, the changes are consistent with other sections of the Criminal Code, not fundamentally different from the existing, show types of criminal offenses, liability.

Keywords: criminal offenses, offenses, penalties.